

УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

СИЛАБУС

Шифр і назва спеціальності	263 – Цивільна безпека	Інститут / факультет	Навчально-науковий інститут механічної інженерії і транспорту
Назва програми	Охорона праці	Кафедра	Безпека праці та навколишнього середовища
Тип програми	Освітньо-професійна	Мова навчання	Українська

Викладач

Березуцький Вячеслав Володимирович, Viacheslav.Berezutskyi@khpі.edu.ua

Фото

Березуцький Вячеслав Володимирович, д.т.н., професор кафедри “Безпека праці та навколишнього середовища”.

Стаж педагогічної роботи у вузах 36 років. Працює в Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» - 41 рік. Має 354 публікацій, у тому числі 281 наукового характеру і 73 учбово-методичного. Прийняв участь у публікації 8 монографій (7 закордонних та одна із цитуванням у Scopus). Розробив чотири дистанційних курси та отримав сертифікати: Охорона праці. Вступ до спеціальності; Теорія ризиків; Системний аналіз у вирішенні завдань професійної та промислової безпеки; Ризик менеджмент використання обладнання та технологій: навчальний посібник для студентів спеціальності 263 – Цивільна безпека, освітня програма – Охорона праці. У співавторстві розробив та надрукував 8 навчальних посібників із грифом НТУ “ХПІ”. Підготував 6 кандидатів наук та 3-х магістрів.

Загальна інформація про курс

Анотація	курс охоплює основні поняття, терміни та визначення в галузі управління охороною праці, національну концепцію розвитку в галузі управління охороною праці, основні завдання та функції управління охороною праці, загальну структуру управління охороною праці, економічні методи управління охороною праці, міжнародне співробітництво у галузі безпеки
Цілі курсу	підготовка майбутнього фахівця з охорони праці у ролі фахівця служби охорони праці підприємства на підставі комплексу нормативно-правових документів, здатного здійснювати ефективну діяльність в організації управління щодо забезпечення здорових, безпечних і високопродуктивних умов праці на підприємстві.
Формат	Лекції, практичні заняття, курсова робота, консультації. Підсумковий контроль - іспит.
Семестр	6

Обсяг (кредити) / Тип курсу (обов'язковий / вибірковий)	4/ Обов'язковий	Лекції (години)	32	Практичні заняття (години)	32	Самостійна робота (години)	56
--	-----------------	-----------------	----	----------------------------	----	----------------------------	----

Компетентності

Інтегральна компетентність (ІК) - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, під час практичної діяльності або у процесі навчання, яка передбачає застосування теорій та методів проведення моніторингу, запобігання виникненню аварій, надзвичайних ситуацій, нещасним випадкам (на виробництві) і професійним захворюванням, оцінювання їх можливих наслідків та їх ліквідування.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на знові розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової стивності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.;
- ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.;
- ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел..

Спеціальні (фахові)компетентності спеціальності (визначені стандартомвищої освіти спеціальності):

СК-2. Здатність оперувати термінами та визначеннями понять у сфері цивільного захисту, охорони праці; основними положеннями, вимог та правил стосовно проведення моніторингу, організування та впровадження заходів щодо запобігання, ліквідування надзвичайних ситуацій;

СК-3. Здатність до застосовування тенденцій розвитку техніки і технології захисту людини, матеріальних цінностей і довкілля від небезпек техногенного і природного характеру та обґрунтованого вибору засобів та систем захисту людини і довкілля від небезпек;

СК-5. Здатність організувати нагляд (контроль) за додержанням вимог законодавства у сфері цивільного захисту, техногенної, промислової безпеки та охорони праці;

СК-15. Здатність до організації безпечної експлуатації техніки, устаткування, спорядження у сфері професійної діяльності, створення безпечних і здорових умов праці;

СК-16. Здатність організувати та проводити навчання працівників підприємств, установ та організацій і населення до дій в умовах надзвичайних ситуацій.

Результати навчання за спеціальністю (визначені стандартомвищої освіти спеціальності):

РН-2. Володіти культурою мислення, технологією освоєння соціального досвіду на рівні, необхідному для професійної діяльності;

РН-3. Аналізувати суспільні явища й процеси на рівні, необхідному для професійної діяльності, знати нормативно-правові засади забезпечення цивільного захисту, охорони праці, питання нормативного регулювання забезпечення заходів у сфері цивільного захисту та техногенної безпеки об'єктів і територій.

РН-10. Розробляти та використовувати технічну документацію, зокрема з використанням сучасних інформаційних технологій.

Теми що розглядаються

Змістовий модуль № 1 Загальні питання щодо СУОП

ВСТУП

Тема 1. КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ ТА ЗАГАЛЬНА СТРУКТУРА УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Основні поняття, терміни та визначення в галузі управління охороною праці Національна концепція розвитку в галузі управління охороною праці Основні завдання та функції управління охороною праці Загальна структура управління охороною праці

- 1.1. Економічні методи управління охороною праці
- 1.2. Фінансування заходів з охорони праці
- 1.3. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці

Тема 2. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ПОЛІТИКА В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРАЦІ, ОРГАНИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ, НАГЛЯДУ ТА КОНТРОЛЮ

2.1. Загальні поняття, терміни та визначення в сфері державного управління суспільним виробництвом

- 2.2. Першочергові завдання у сфері державного управління охороною праці
- 2.3. Державний нагляд та контроль за станом охорони праці
- 2.4. Нагляд та контроль у сфері страхування від нещасних випадків
- 2.5. Центральні та регіональні органи управління охороною праці, їх компетенція та повноваження
- 2.6. Управління охороною праці на регіональному рівні
- 2.6.1. Особливості функціонування регіональних систем управління охороною праці
- 2.6.2. Завдання та права органів управління охороною праці на регіональному рівні
- 2.6.3. Основні заходи з охорони праці регіональних систем управління
- 2.6.4. Управління процесом вирішення завдань посадовими особами
- 2.6.5. Наглядові, контролюючі та експертні органи в регіональній системі управління охороною праці. Галузеве управління охороною праці

Тема 3. СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

- 3.1. Системний підхід та аналіз при організації охорони праці на виробництві
- 3.2. Загальна структура та завдання системи управління охороною праці на підприємстві
- 3.3. Функції системи управління охороною праці на підприємстві
- 3.3.1. Прогнозування та планування роботи з охорони праці на підприємстві
- 3.3.2. Організація та координація роботи з охорони праці на підприємстві
- 3.3.2.1. Основні положення організації охорони праці на виробництві
- 3.3.2.2. Нормативно-правова база для організації системи управління охороною праці на підприємстві
- 3.3.2.3. Обов'язки посадових осіб підприємства з охорони праці
- 3.3.2.4. Обов'язки працівників підприємства щодо виконання вимог охорони праці
- 3.3.2.5. Служба охорони праці підприємства
- 3.3.2.6. Комісія з питань охорони праці підприємства
- 3.3.2.7. Уповноважені трудового колективу з питань охорони праці
- 3.3.2.8. Навчання та перевірка знань з питань охорони праці
- 3.3.2.9. Порядок та періодичність проведення інструктажів з охорони праці, стажування та допуск працівників до роботи
- 3.3.2.10. Права працівників на пільги та компенсації за важкі та шкідливі умови праці
- 3.3.2.11. Видача працівникам спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуального захисту
- 3.3.3. Мотивація та стимулювання роботи з охорони праці на підприємстві
- 3.3.4. Облік показників стану умов і безпеки праці на підприємстві
- 3.3.5. Аналіз і оцінка стану умов та безпеки праці, паспортизація виробництв і атестація

робочих місць на підприємстві

3.3.6. Контроль за станом охорони праці і функціонуванням системи управління охороною праці на підприємстві

3.4. Економічні аспекти управління охороною праці на підприємстві

3.4.1. Оцінка затрат на охорону праці

3.4.2. Визначення ефективності заходів і засобів щодо профілактики виробничого травматизму та професійної захворюваності

3.5. Аналіз та профілактика виробничого травматизму на підприємстві

3.6. Звітність підприємств про стан охорони праці

3.7. Відповідальність працівників та посадових осіб підприємства за порушення законодавства з охорони праці

3.8. Внутрішній аудит систем управління охороною праці на виробництві

Виконання аудиту СУОП

Змістовий модуль № 2

Тема 4. РОЗВИТОК ТА УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ ВИМОГ МОП

4.1. Рекомендації МОП щодо побудови та впровадження сучасних систем управління охороною праці на виробництві

4.1.1. Рекомендації у сфері національної політики з СУОП

4.1.2. Рекомендації щодо створення Національного Керівництва з СУОП

4.1.3. Модель та основні елементи СУОП згідно рекомендацій МОП

4.2. Рекомендації органів державного управління та нагляду щодо удосконалення існуючих систем управління охороною праці в Україні

4.2.1. Рекомендації щодо порядку розробки і впровадження СУОП

4.2.2. Рекомендації щодо структури положення про СУОП та орієнтовний зміст його розділів

4.3. Вимоги стандарту OHSAS 18001 (ДСТУ-П OHSAS 18001) щодо побудови сучасних СУОП . З 2021 року - ДСТУ ISO 45001:2019

4.3.1. Особливості та сфера застосування OHSAS 18001. З 2021 року - ДСТУ ISO 45001:2019

4.3.2. Модель та основні елементи СУОП стандарту ДСТУ ISO 45001:2019, загальні вимоги щодо їх побудови

4.4. Використання в системах управління охороною праці багатофункціональних інтегрованих систем комплексної безпеки

Тема 5. Аудит систем менеджменту безпеки праці та здоров'я робітників

5.1 Структура стандарту ДСТУ ISO 19011:2019

5.2 Принципи аудиту

5.3 Види аудиту

5.4 Зв'язок з іншими стандартами ISO

Тема 6. Міжнародні моделі СУОП.

5.1. СУОП у Європі.

5.2. СУОП у США.

5.3. СУОП у Японії та Азії

5.4. СУОП в Австралії.

Практичні заняття

1. Система управління охороною праці на підприємстві
2. Створення системи управління охороною праці підрозділу підприємства
3. Аналіз виробничого травматизму
4. Розрахунок показника стану охорони праці на виробництві
5. Аудит стану охорони праці на підприємствах

Самостійна робота студентів

1. Використання методу аналізу сценаріїв при побудові СУОП..
2. Використання методу аналізу дерева рішень у СУОП..
3. Аналіз впливу людського фактора на функціонування СУОП
4. Аналіз прихованих дефектів і аналіз паразитних ланцюгів (SA - Sneak Analysis) у СУОП

Курсова робота

Тема курсової - «Аналіз системи управління професійною безпекою та здоров'ям на підприємстві» з дисципліни «Управління охороною праці » за спеціальністю – Цивільна безпека (освітня програма – ОХОРОНА ПРАЦІ). Курсова виконується за варіантами згідно методичних вказівок.

Форма та методи навчання

Метод навчання – досить складне, багато якісне багатовимірне педагогічне явище, в якому знаходять відображення об'єктивні закономірності, принципи, цілі, зміст і форми навчання. Цей зв'язок з іншими дидактичними категоріями взаємо-зворотній: принципи, цілі, зміст і форми навчання визначають метод, але вони не можуть бути реалізовані без нього, без урахування можливостей їх практичної реалізації. Науковці поділяють методи навчання на словесні (розповідь-пояснення, бесіда, лекція), наочні (ілюстрація, демонстрація) та практичні (досліди, вправи, лабораторні роботи, реферати тощо). При вивченні дисципліни використовуються проблемний підхід у лекції та пояснювально-ілюстративний метод. Проблемною є така лекція, що містить у собі проблемні, дискусійні твердження, варіанти вирішення яких досягаються обов'язковим обговоренням їх між усіма присутніми. Цьому передують монолог викладача, в якому він вводить слухачів у проблему, вказує на можливі підходи до її аналізу на матеріалі співставлення різних факторів та теорій і знайомить з деякими умовами та прецедентами її розв'язання, створюючи тим самим ґрунт для проблематизації зовнішнього діалогу. При пояснювально-ілюстративному методі, студенти, що навчаються одержують знання на лекції, з учбової або методичної літератури, через екранну допомогу в "готовому" вигляді. Сприймаючи і осмислюючи факти, оцінки, висновки, студенти залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення. У вузі даний метод знаходить найширше застосування для передачі великого масиву інформації. Це дозволяє студентам застосовувати усі форми освоєння матеріалу, що підвищує ефективність роботи у аудиторії. Окрім цього лектор має можливість застосовувати Інтернет сайти для ілюстрації лекційного матеріалу. Лекції викладаються державною мовою. Лектор застосовує на заняттях інформацію та ресурси, що розміщено у Інтернеті на сайтах кафедри та спеціально створеного сайту, де студент може знайти відповідь на багато запитань, у тому числі: лекції, методичні вказівки, форум, тести та інше. Курсова робота - вид самостійної навчально-наукової роботи з елементами дослідження, що виконується студентами закладів вищої освіти протягом семестру з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних за час навчання та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

Методи контролю

Поточний контроль реалізується у формі опитування на лекціях, тестів, виконання індивідуальних завдань, проведення контрольних робіт, ректорських контрольних робіт тощо. Контроль складової робочої програми, яка освоюється під час самостійної роботи студента, проводиться: з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів, тестування за змістовними модулями (на 9 та 15 тижнях); з практичних завдань – на практичних заняттях, шляхом опитування та перевірки виконання практичних завдань; з індивідуальних занять – за допомогою перевірки виконаних завдань, реферату за обраною темою.

Семестровий контроль проводиться у формі заліку (з оцінкою) відповідно до навчального плану в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою та у терміни, встановлені навчальним планом. Семестровий контроль може проводитися в усній формі по білетах або в письмовій формі за контрольними завданнями, а також шляхом тестування з використанням технічних засобів (Інтернету) <http://dl.khpi.edu.ua/mod/page/>. Можливе поєднання різних форм контролю. Результати поточного контролю (поточна успішність) можуть враховуватись як допоміжна інформація для виставлення оцінки з даної дисципліни. Тестування студентів у Інтернеті відбувається на сайті Офіс 365 на сторінці Classnote та <http://dl.khpi.edu.ua/mod/page/>. Також на цьому сайті надаються консультації лектора та прийом рефератів студентів, обговорювання на форумі нагальних питань.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ, ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ТА УМІНЬ (НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS)

Розподіл балів, які отримують студенти

Таблиця 1. – Розподіл балів для оцінювання успішності студента для заліку

Контрольні роботи	Практичні роботи	КР (КП)	РГЗ	Індивідуальні завдання	Тош о	Іспит	Сума
30	30	30	нема	8	100	2	100

Критерії та система оцінювання знань та вміння студентів.

Згідно основних положень ЄКТС, під **системою оцінювання** слід розуміти сукупність методів (письмові, усні і практичні тести, екзамени, проекти, тощо), що використовуються при оцінюванні досягнень особами, що навчаються, очікуваних результатів навчання.

Успішне оцінювання результатів навчання є передумовою присвоєння кредитів особі, що навчається. Тому твердження про результати вивчення компонентів програм завжди повинні супроводжуватися зрозумілими та відповідними **критеріями оцінювання** для присвоєння кредитів. Це дає можливість стверджувати, чи отримала особа, що навчається, необхідні знання, розуміння, компетенції.

Критерії оцінювання – це описи того, що як очікується, має зробити особа, яка навчається, щоб продемонструвати досягнення результату навчання.

Основними концептуальними положеннями системи оцінювання знань та вмінь студентів є:

6. Підвищення якості підготовки і конкурентоспроможності фахівців за рахунок стимулювання самостійної та систематичної роботи студентів протягом навчального семестру, встановлення постійного зворотного зв'язку викладачів з кожним студентом та своєчасного коригування його навчальної діяльності.

7. Підвищення об'єктивності оцінювання знань студентів відбувається за рахунок

контролю протягом семестру із використанням 100 бальної шкали (табл. 2). Оцінки обов'язково переводять у національну шкалу (з виставленням державної семестрової оцінки „відмінно”, „добре”, „задовільно” чи „незадовільно”) та у шкалу ECTS (A, B, C, D, E, FX, F).

Таблиця 3 – Шкала оцінювання знань та умінь: національна та ECTS

Рейтинг ова Оцінка, бали	Оцінка ECTS та її визначенн я	Національна оцінка	Критерії оцінювання	
			позитивні	негативні
1	2	3	4	5
90-100	A	Відмінно	<p>- Глибоке знання навчального матеріалу модуля, що містяться в основних і додаткових літературних джерелах;</p> <p>- вміння аналізувати явища, які вивчаються, в їхньому взаємозв'язку і розвитку;</p> <p>- вміння проводити теоретичні розрахунки;</p> <p>- відповіді на запитання чіткі, лаконічні, логічно послідовні;</p> <p>- вміння вирішувати складні практичні задачі.</p>	Відповіді на запитання можуть містити незначні неточності
82-89	B	Добре	<p>- Глибокий рівень знань в обсязі обов'язкового матеріалу, що передбачений модулем;</p> <p>- вміння давати аргументовані відповіді на запитання і проводити теоретичні розрахунки;</p> <p>- вміння вирішувати складні практичні задачі.</p>	Відповіді на запитання містять певні неточності;
75-81	C	Добре	<p>- Міцні знання матеріалу, що вивчається, та його практичного застосування;</p> <p>- вміння давати аргументовані відповіді на запитання і проводити теоретичні</p>	- невміння використовувати теоретичні знання для вирішення складних практичних задач.

			розрахунки; - вміння вирішувати практичні задачі.	
64-74	Д	Задовільно	- Знання основних фундаментальних положень матеріалу, що вивчається, та їх практичного застосування; - вміння вирішувати прості практичні задачі.	Невміння давати аргументовані відповіді на запитання; - невміння аналізувати викладений матеріал і виконувати розрахунки; - невміння вирішувати складні практичні задачі.
60-63	Е	Задовільно	- Знання основних фундаментальних положень матеріалу модуля, - вміння вирішувати найпростіші практичні задачі.	Незнання окремих (непринципових) питань з матеріалу модуля; - невміння послідовно і аргументовано висловлювати думку; - невміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач
35-59	FX (потрібне додаткове вивчення)	Незадовільно	Додаткове вивчення матеріалу модуля може бути виконане в терміни, що передбачені навчальним планом.	Незнання основних фундаментальних положень навчального матеріалу модуля; - істотні помилки у відповідях на запитання; - невміння розв'язувати прості практичні задачі.
1-34	Ф (потрібне повторне вивчення)	Незадовільно	-	- Повна відсутність знань значної частини навчального матеріалу модуля; - істотні помилки у відповідях на запитання; - незнання основних фундаментальних положень; - невміння орієнтуватися під час розв'язання простих практичних задач

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

1	Березуцький В.В. Управління охороною праці : навчальний посібник для студентів спеціальності – «Цивільна безпека», освітньої програми «Охорона праці» / В.В. Березуцький. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. – 412 с. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54108
2	Березуцький В.В., Макаренко В.В., Халіль В.В. Аналіз системи І управління професійною безпекою та здоров'ям на підприємстві. Методичні вказівки до курсової роботи. Методичні вказівки до курсової роботи з дисципліни «Система управління охороною праці» за спеціальністю « Цивільна безпека». Х. НТУ «ХПІ». Вид. ФОП Панов А.М., 2017 - 54 с. ISBN: 978-617-7474-75-2; URL: https://drive.google.com/file/d/1wtBAcF_AeQ1h8FzqhG_xdgR32UJeZ3pn/view?usp=share_link
3	Навч. посібник-Практичні роботи. Управління охороною праці. /Березуцький В.В., Макаренко В.В. - Харків, НТУ «ХПІ», 2016 - 64 с. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54658

Допоміжна література

4	ДСТУ ISO 45001:2019 "Система менеджменту охорони здоров'я та безпеки персоналу". URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=88004
5	Керівництво з систем управління охороною праці - МОП-СУОП 2001, ILO-OSH 2001 // Міжнародне бюро праці. – Женева. – 2001. URL: http://ohrantruda.com/arkhiv-dokumentov/file/1667
6	ДСТУ ISO 19011: 2019 «Настанови щодо аудиту систем менеджменту» URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=88049

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

1. Видання кафедри «Безпека праці та навколишнього середовища» НТУ «ХПІ» - Доступ до ресурсу: <http://sites.kpi.kharkov.ua/SafetyOfLiving/Htm/metrazr-2.php>
2. Дистанційний курс <http://dl.khpi.edu.ua/mod/page/>

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Вивчення цієї дисципліни безпосередньо спирається на:	На результати вивчення цієї дисципліни безпосередньо спираються:
Вступ до фаху. Ознайомча практика.	Безпека виробничих процесів та устаткування
Основи професійної безпеки та здоров'я	Атестація робочих місць за умовами праці
Основи інженерної підготовки	Правові основи працезохоронної політики та охорони праці
Системний та математичний аналіз	Експертиза з охорони праці
Теорія ризиків	Система контролю небезпечних та шкідливих виробничих факторів
	Потенційно-небезпечні виробничі технології та їх ідентифікація
	Дипломне проектування

Провідний лектор:
завідувач кафедри
БПтаНС, проф., дт.н.
Вячеслав БЕРЕЗУЦЬКИЙ
(посада, звання, ПІБ)

(підпис)